

lézt východisko z nevčasné útěšnosti. Text je tak důstojným pokračováním snah o inovaci ontologické teorie ohrožené úpadkem do sterilní statickosti, zároveň však výrazně překračuje horizont motivovaný pouhou intelektuální potřebou. Evolučně ontologická koncepce totiž může být východiskem pro promyšlení i realizaci pravé lidské odpovědnosti vůči světu, našim současníkům i budoucím potomkům.

Nová kniha J. Šmajse a J. Kroba představuje pozoruhodně završené snah o formulaci uceleného systematického výkladu, přitom však poskytuje dostatek prostoru a možností pro další rozvíjení nastíněné ontologické inovace. Čtenáři tu ocení jak nové vymezení problému přírody a kultury, tak i kritickou výpravu do dějin. Zde si naši pozornost nesporně zaslouží erudovaná reflexe vztahu mezi ontologií a fyzikou jako klíčovou vědní disciplínou. Jistě by v budoucnu nebylo bez zájmovosti pokusit se o podobnou reflexi také v případě biologie.

P. JEMELKA

* MU Brno 2003, 399 s.

Ludmila Urbanová: On Expressing Meaning in English Conversation, Semantic Indeterminacy*

Monografie doc. PhDr. Ludmily Urbanové, CSc., *On Expressing Meaning in English Conversation* zkoumá základní rysy mluvené angličtiny z hlediska významu, který je zvláště v mluveném jazyce do značné míry podmíněn kontextem promluvy a samotnou komunikativní situací. Autorka podrobuje analýze čtrnáct textů londýnsko-lundského korpusu mluvené angličtiny (*London-Lund Corpus*). Zkoumaný autentický materiál, který dosahuje sedmdesáti tisíc slov, zahrnuje osm textů bezprostřední neformální konverzace, čtyři texty zachycující rozhlasová interview a dva soubory dvacet čtyř telefonních konverzací. Výběr tří různých žánrů mluvené angličtiny umožňuje nejen vzájemné srovnání jednotlivých žánrů, ale především generalizaci na základě dosažených výsledků.

Monografie se zabývá sémanticko-pragmatickou a sociolingvistickou analýzou autentické mluvené angličtiny s důrazem na projevy sémantické neurčitosti, mezi které autorka zařazuje nepřímost, neosobnost, oslabování (atenuaci) a zesilování významu (akcentuaci) a vágnost jako rysy typické pro nepřipravený mluvený projev. Tomu odpovídá členění práce na jednotlivé kapitoly. Úvodní, převážně teoretické části pojednávají o konverzačním jazyku, zvažují vztah mezi formou a významem jednotlivých vět v mluveném jazyce, a to především v závislosti na celém situačním kontextu, a snaží se definovat sémantickou neurčitost jako jev přirozeného jazyka. Jádro práce tvoří kapitoly, které se věnují jednotlivým projevům sémantické neurčitosti. Součástí publikace je appendix, který obsahuje jeden z analyzovaných textů.

Na základě analýzy vztahů mezi jednotlivými projevy sémantické neurčitosti autorka prokazuje, že výskyt neurčitosti je v autentické konverzaci podmíněn preferencí neurčitosti jako jevu, který je tzv. etnograficky vhodný, protože zdůrazňuje potřebu potvrzení platnosti výpovědi. Ta rozvíjí shodu a porozumění mezi mluvčími a je podle autorky součástí kulturní normy. Urbanová skriktně odlišuje nepřímost od implicitnosti, nepřímost chápe jako součást procesu kódování, kdežto implicitnost jako součást procesu dekódování. Dále ukazuje, že stupeň nepřímosti je v jednotlivých konverzačních žánrech různý, přičemž nejvyšší míru nepřímosti vykazuje bezprostřední neformální konverzace, méně nepřímá je podle ní konverzace po telefonu. Zkoumaná rozhlasová interview se liší mírou formálnosti, která se odráží v míře nepřímosti. V neformálním interview je nepřímost zastoupena výrazněji než ve formální variantě. Nepřímost je tedy chápána jako projev neformálnosti a blízkosti mluvčího a posluchače. Naproti tomu neosobnost jako projev odstupů a nestrannosti mluvčího se váže na formální a věcné vyjádření.

V souvislosti s prostředky, kterými se realizuje zeslabování a zesilování významu, je nutné zdůraznit, že se v promluvě objevují současně a často vytvářejí řetězce, které se vztahují k referenčnímu nebo afektivnímu

významu. Kolísání významu je charakteristickým rysem pragmatických výrazů (tzv. markerů). Pro jevy sémantické neurčitosti je typické prolínání a řetězení a je velmi obtížné vést mezi nimi dělič čáru, protože mají sklon ke gradaci a opakování. Navíc jsou značně kontextově závislé.

Monografie Urbanové přináší množství nových a zajímavých výsledků, které nepochybně přispějí k hlubšímu poznání způsobů vyjadřování a modifikace významu v mluveném jazykovém projevu. Díky dlouholetému badatelskému úsilí v oblasti analýzy diskurzu, zvláště autentické mluvené angličtiny, jehož dílčí výsledky byly již publikovány v odborných periodikách (např. v *Brno Studies in English*), se podařilo autorce shrnout často protichůdné jevy do jednoho celku a nabídnout tak odborníkům z řad anglistů a zájemcům o mluvenou angličtinu další podněty k výzkumu v této oblasti.

R. POVOLNÁ

* Nakladatelství Masarykovy univerzity v Brně, Spisy Filozofické fakulty č. 345, Brno 2003, 121 stran.

Hana Librová: Vlažní a váhaví?*

V roce 1994 uveřejnila Hana Librová, profesorka na Fakultě sociálních studií, knihu *Pestří a zelení*, v níž po úvodu k problematice alternativních a přírodě příznivějších způsobech života popisovala několik rodin, které se k němu v různé míře a různými způsoby uchýlily. Současná kniha je svým způsobem jejím pokračováním. Nejen proto, že se v ní k těmto rodinám téměř po deseti letech vrací a sleduje, jak se dnes vyrovnávají s potřebou skloubit život v moderní společnosti s potřebou žít blízko přírody a neubližovat jí, ale také proto, že prohlubuje úvahy o možnosti lidí žít tak, aby přírodě co nejméně škodili. Poměr zájmu je nyní obrácen. V roce 1994 byl těžištěm sociologický výzkum, v roce 2003 spíše teoretická reflexe.

Kniha má osm kapitol: Úvod (Životní způsob a ekologický problém), II. Skromnost a luxus, III. Jednoduše nebo složitě?,

IV. Pomalu, nebo s časem o závod?, V. Ekologický luxus v realitě – několik případů, VI. Ekologický luxus v realitě – několik detailů, VII. Zpráva o pestrých po deseti letech a VIII. Budou se ekologické ctnosti šířit?

Librová zajímavě pracuje se slovy a pojmy a dokazuje, jak jejich používání v naší běžné řeči mnohdy zjednodušuje a zakrývá další – a důležité – významy, které ten či onen pojem může mít. Tak je tomu i s pojmem, který se objevuje v podtitulu knihy – luxus. Zjednodušeně řečeno, Librová rozlišuje predační a ekologický luxus. První z nich spíše odpovídá běžnému pojetí: je to cosi výjimečného, co člověk může mít za tu cenu, že z využívání žádoucího statku vyloučí druhé. Ekologický luxus je ekologicky příznivé chování, je schopno sebeomezení a vztahuje se k nemateriálním hodnotám. Ekologický luxus nemusí být spojen s asketickým chováním, nicméně vyžaduje přinejmenším rozvázný postoj k vlastním potřebám a zájmům a k jejich uspokojování.

Podobným způsobem Librová rozbíjí některé iluze, které se někdy s ekologickým (nebo „ekologickým“) myšlením spojují. Např. představu o jednoduchosti a principiální ekologičnosti života zemědělců. I na jiných místech lze konstatovat, že autorka má vysoce vyvinutou schopnost ukazovat složitost propojení jak v lidském, tak v přírodním světě a mezi nimi navzájem. Už z toho plyne, že není schopna ani ochotna přijímat jednoduchá řešení, která jsou nám někdy i ekologickými nadšenci nabízena. Plyne z toho ovšem též to, že nehýří optimismem pokud jde o možnosti řešení ekologického problému v budoucnosti. Nabízí místo toho velmi široký prostor k zamyšlení nad naším chováním.

Hana Librová označila svou knihu jako esej. Je to esej založená na úctyhodné znalosti problematiky, vybavená odpovídajícím aparátem a navíc napsaná jasným, srozumitelným a krásným jazykem. Vydala knihu, kterou stojí za to číst.

I. HOLZBACHOVÁ

* Hana Librová: *Vlažní a váhaví* (kapitoly o ekologickém luxusu), Doplněk, Brno 2003, 313 s.